

Egy évszázadból ötven esztendő Budapestért

A centenáriumi Hild-érmes építész: Heim Ernő

Nyúlánk, magas fiatalember sétál a margitszigeti romok között. Kezében tankönyv, amelynek fedőlapjáról megállapítható, hogy építésznek készül, a húszas évek Műegyetemének hallgatója. A tananyag mormolása közben csak néha pillant fel a környező zöld lombátorra, lába már szinte gépiesen rója a jól ismert, kanyargós ösvényeket. S az utak — mint szinte minden alkalommal — újra meg újra az Ybl-fürdő klasszikusan szép épülete elé vezetik. Sokáig nézi el-elrövedezve, majd ismét továbbmegy és tanulmányába mélyed.

— Magam sem tudom, mikor jártam először mint gyermek a Margitszigeten — mondja Heim Ernő —, és azt sem, hogy miért éppen az Ybl-fürdő épülete mozgította meg először képzeletemet, keltette fel bennem az érdeklődést az építészet iránt. Akkoriban még az iskolában, órák alatt is szinte rögeszmésen folyton csak azt rajzolgattam és szüleim sokszor értetlenül meredtek az újra meg újra felbukkanó papírszeletkékre, amelyeken állandóan az Ybl-fürdő képével találkoztak.

— Különös is lehetett ez az érdeklődés, hiszen olyan családba születtem, amelyben a rokonság túlnyomó része az orvosi hivatást választotta. Edesapja a híres gyermekgyógyász, Heim Pál volt, akinek nevét és a főváros megbecsülését ma kórház hirdeti Budapestén. Hogyan emlékezik rá vissza és mivel magyarázza, hogy pályaválasztásakor nem az ő példáját követte?

— Apám egyik megalapítója volt az Országos Stefánia Szövetségnek és 1920-tól gyermekvédelmi osztályát is vezette. Ott is, az akkori orvosszövetségben is és minden lehetőséget megragadva, szociológusok, gondozónők, ápolónővérek összefogásával hallatlan erőfeszítéseket tett az akkor rendkívül magas gyermekhalandóság leküzdésére. Ez jellemezte a Tüzoltó utcai Fehér Rózsa kórházban folytatott munkásságát is, majd pedig a pécsi egyetemen töltött esztendőket. Tudvalevő, hogy abban az időben a Baranya megyében igen elterjedt egyike még külön sürgette az egy éven aluli csecsemők halálozási arányszámának csökkentését. A sors tragikus fordulata, hogy röviddel budapesti egyetemi tanárrá történt kinevezése után, amikor súlyos tüdőgyulladásal a Pajor Szanatóriumba került, éppen halála napjának reggelén közölte vele a hírt, élete egyik fő célját elérte: Baranyában sikerült az arányszámot a tíz százalék alá szorítani. A hajdani rajongó fiú szeretet mellett ma is csak a legnagyobb megbecsüléssel adozhatom emlékének, meg merem kockáztatni, hogy cselekedeteivel egy bizonyos fajta szocialista embertípus előfutára volt. Mégis, talán paradoxon, de éppen az ő munkája révén tapasztalt gyermeki szenvedések, a rosszul táplált, beteg gyermekek látványa és apám vergődése, amikor minden akaratát, áldozatkészsége ellenére sem tudott sokukon segíteni — valahogyan elrettenített ettől a hivatástól. A fiatalok türelmetlenségével gyorsabban eredményre, mai szóhasználatlál élve gyorsabb sikerélményre vágytam és talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy építeni akarjak, hogy építészt váljak belőlem.

— Es így akaratlanul az „orvosdinasztia” helyett egy „építészdinasztia” megalapítójává vált.

— Valóban, fiam és két leányom is az építészet mesterségére adta fejét, sőt egyik vejem is a Testnevelési Főiskola főmérnöke, s egyben sportépítészeti előadója.

— Es az ön útja — ha más pályán is és szerencsére ma már megváltozott társadalmi körülmények között — csak egy példa lehet, mint a nagyapáé. Kétszer kapott Ybl-díjat, számos más kiüntetés bültöke és most a századik születésnapját ünneplő fővárosnak együtt elnyerte a centenáriumi Hild János emlékérmét. Ha nem esik nehezére, járjuk végig, ha csak nagy vonásában is, ezt az értékes és gazdag életpályát.

— Töredelmes vallomással kell kezdenem. Amikor én iskolába jártam, még Ferenc József képe lógott a falon és

koronában számoltunk. Így tulajdonképpen felnőttem, majd aktív építészé válásommal párhuzamosan fejlődött Budapest a mai világvárossá. Jövőre töltöm be hetvenedik életévemet és ebből nyugodtan mondhatom, fél évszázadot a városrendezésnek, nevezetesen Budapest építészeti problémáinak, várospolitikájának szenteltem. Mindezek során azonban — és ezt minden alkalommal nyomatékosan hangsúlyozom — sohasem dolgoztam egyedül, semmit sem tekinthetek egyéni alkotásomnak. A városrendezés nem egyéni, hanem kollektív munka és ha színvonalas, eredményes, kiérdemelheti a „kollektív alkotás” nevet. Életem bármely szakaszára emlékszem, munkásságom bármely területét idézem fel, fővárosi vezetőik, szakmai „atyamesterek” és munkatársak egész seregének arca villan előlem.

— Az egyetem elvégzése után mégis mivel indult meg a „felnevelés”?

— Talán azzal, hogy — mivel rendkívül érdekelt a svéd építészet — kiutaztam Stockholmba, ahol éppen akkor került napirendre a svéd főváros rekonstrukciójának szükségessége. Ekkor Borbíró Virgil felkért, hogy a „Tér és forma” című folyóiratba írjak ottani benyomásaimról. Ez volt az első úgynevezett „közéleti” szereplésem. Az igazi szakmai atyamesterem azonban a főváros nemrégiben elhunyt „nagy öregje”, Harrer Ferenc volt. Hild János történelmi városrendezési terve után tulajdonképpen ő készítette az első, mai értelemben is annak nevezhető tervet, 1932—39 között. Titkárt kerestem, és rám esett a választása. Granasztói Pállal együtt az ő tanítványának is vallhatjuk magunkat. A terv készülésének hét éve alatt, minden hétfőn egy-egy részletet tárgyaltuk. Én vezettem a jegyzőkönyvet és ez a hétszer ötenként nap életről szóló, magas színvonalú stúdiumot jelentett a magamfajta fiatal építész számára. Harrer Ferenc mondta azt is, hogy aki a városrendezés piruláját egyszer megizeli, örökké a rabjává válik. Velem is így történt. Budapest az én örök témám, Budapest a hivatásom, az egész életem...

— Ez a csaknem öt évtized alkalmas arra, hogy összehasonlítsam tegyén, illetve különbözőségeket észleljen a régi és a mai városrendezés között, s így összehajlítom, de boncolultságában is realitásabb képet alkothasson a hajdani és a mai hejzetről.

— Szerintem a legdöntőbb az a különbség, amit talán még ma sem aknázunk ki eléggé a főváros javára. Arra az előnyre gondolok, ami a hajdani, nagyrészt spontán városfejlődéssel szemben a mai tudatos városstervezésben rejlik. Talán kissé abszurd a hasonlat, de akkoriban valamiképpen úgy futottunk a magánkezdeményezések nyomába, mint a rendőr, aki csak akkor vetheti magát a tolvaj nyomába, amikor az már ellopott valamit. A város fejlődése nagyon sok esetben a magánpekulációs törekvések függvényében, nem pedig a legészerebb, a széles társadalmi rétegek számára legoptimálisabb megoldások figyelembe vételével alakult. Példa erre Húvösvölgy, amely voltaképpen úgy alakult ki, hogy a BKVT — a Budapesti Közüti Villamos Társaság — potom áron megvásárolta a területet, felparcellázta, kivette a villamost és csillagászati nyereséget bezsebelve adta el a telkeket. Ma mindenki természetesen tartja, hogy aki egy új lakótelepen lakást kap, a többi között a közlekedés is jár neki. Ma közös gazda van, éppen ezért a terpszerűség, a járulékos beruházások időben való elkészülése jogos igény, és ezt ki is kell elégíteni. Ugyanakkor azonban — vagy éppen ezért — nagyon fájlalom, hogy a lakosság — tisztelet a kivételeknek — sok-sok esetben érzéketlen, közömbös új és régi értékeink megbecsülésében, megóvásában. Újra, meg újra kérdezem: miért olyan rossz gazdái egye-

sek mindnyájunk szemefénynek, Budapestnek?!

— Igaza van és az aggodó szeretet hangját — bízunk benne — végre mindenki meghallja és meghallgatja. Az előbb azonban kitér a kérdés elől, hogy mire büszke leginkább saját munkái közül, mondván, hogy a városrendezés közös alkotás. Most mégis újra felteszem ezt a kérdést.

— Én megint csak a közösen megálmodott és közösen megvalósított jó megoldásokra, új és új értékeinkre, az imponáló fejlődésre hivatkozhatom. De különösképpen szeretem a Rákóczi úti árkádokat, szívemhez nőtt, drága téma volt Budapest új általános városrendezési terve, örömmel vetek egy-egy pillantást a sok vitát kiváltott Budakeszi úti pontházakra, vagy azokra a volt foghíjakra, amelyek végleg eltűntek Budapest arcáról. Fél-ton vigyázom a zöldterületek sorsát, a volt Ybl-fürdő helyén épülő új létesítményeket, és még sok, jövőben sorra kerülő terv megvalósítását. De ha már annyira szeretne valami egyéni alkotásomról szólni, megemlítenék egyetlent, apró ötletet, a Római-part árvízvédelmének megoldására. Jól emléksznék még rá, amikor az egész Római-part víz alá került. Több javaslat készült a védelem megoldására, de ezek különböző okokból nem voltak megfelelőek. Én évekkkel ezelőtt szinte felve mondtam el egy hirtelen-véletlen támadt ötletemet, hiszen nem vagyok vízügyi szakember. Most örömmel hallok, hogy éppen ez szolgál a megvalósítás alapjával. Eszerint a védőgát a Duna irányában 60—80 méterre „betolva” épülne meg. Így az egész üdülőpart védve lesz, s előtte a jelenlegi partsáv 100—120 méteres sávva szélesedik, amelyen ligetszerű park, fürdőmedencék, vendéglátóhelyek, az új partonalon pedig a védőgát magasságáig emelve új teraszos klub- és vízisportlétesítmények épülhetnek. Így a Római-part öt kilométer hosszán — a Duna felől is egy-séges, valóban üdülő- és vízisport jellegű, zöldbe ágyazott táji együttes képét tárja majd a szemlélő elé.

Heim Ernő arca fiatalos izgalmat, diákos örömet sugároz, talán éppen olyat, mint amilyen még hajdan, ott a Margitsziget lombjai alatt sétálva ragyoghatott fel rajta, amikor még csak az építész alapjait tanulta, de — legmemrezebb álmaiban talán — már Budapest jövőendő építészeti képét formálhatta. Azon tűnődünk, mikor is ment nyugdíjba? Talán csak közvetlen munkatársai tudják a pontos dátumot, hiszen változatlanul, vagy még érzékelhetőbben jelen van, és ez nem csupán szűken értelmezett szakmai jelenlét. Ki tudná felsorolni, hány fórumon, köztük a főváros, a Hazafias Népfőnt, a Magyar Urbanisztikai Társaság fórumain hangzanak fel szenvedélyes, a város szeretetétől áthatott szavai. És ami megkülönbözteti sokaktól: szavait tettek egész regimentje követi és támasztja alá. Beszélgetésünk után egy levélkét kaptam tőle. Ez állt benne!

„En csupán egy valamiről nem beszéltem Magának. Arról tudnillik, hogy az ember annak a városnak — amely egy életen át egész gondolatvilágát betöltötte — gondjaitól és örömeitől, jelenének és jövőjének problémáitól, ha akarna sem lenne képes — méa ha nyugdíjba ment is — többé elszakadni. Ez nekem még sohasem sikerült.”

Öszinte szívből kívánjuk, hogy Heim Ernőnek ez még hosszú-hosszú éveken át sohasse sikerüljön.

Komor Vilma

Carola Virgili, a pármái Operához szopránénekesnője mutatkozik be ma este a Pílangókisasszony című szerepében az Erkel Színházban.

A Borsodi kórusok mozgalmi dalfesztiválját november 25-én negyedik alkalommal rendezik meg Miskolcon, 16 énekár részvételével.